

Pastoralt ledarskap och konvertiter

En diskussion om ledarskap i kyrkan i relation till konvertiter och Migrationsverket

Jakob Svensson
Academy for Leadership and Theology
(Akademi för Ledarskap och Teologi)

Abstract

The purpose of this article is to support the pastoral leadership and church ministry in relation to converts by providing knowledge and experience when leading people cross-culturally. The churches in the society of today are facing issues relating to the leadership of converts. Church leadership is culturally bonded with traditions of ministry and traditional behaviour and therefore risks jeopardizing the leadership vision in ministry. The main empirical material in the article is based on a revision of my essay "Asylum seeking converts and the catechism of the authority – a study of converts' asylum process with the Board of Migration" (Svensson, 2017). Firstly, I will begin to address the article's subject and then describe the essay. The aim of the essay was two-fold: To understand the Migration Board's perception of Christian faith, and to explore how the Board can work with these issues in the future with the help from the church. Through the method of content analysis, I analysed the interview protocols and discussed the results using the theoretical concepts of "thick" and "thin". Further I present the essay's results and within the area of religious studies I show that the Board of Migration has an outdated view on conversion and Christian faith. The Board's understanding also does not reflect the scholarly study of religion. Finally, in the article I discuss the study's result in relation to church leadership and pastoral ministry when leading converts of several cultures at hand.

Keywords: converts, Board of Migration, asylum seekers, Christian faith, "thick" understanding, "thin" understanding, leadership, cross-culturally.

Inledning

Befolkningen i Sverige har de senaste åren förändrats både till antal och etnicitet. Andra länders situationer med krig och förföljelse har skapat nya förhållanden. Europa stod under 2015 för stora utmaningar då upp emot 1,3 miljoner människor sökte asyl i europeiska länder (Eurostat newsrelease, 44/2016). Under samma år ansökte drygt 160 000 människor asyl i Sverige, en avsevärd skillnad jämfört med året innan och året efter. År 2014 tog Sverige emot ca 80 000 och 2016 ca 28 000 asylsökande (Migrationsverket, 2019). Anledningen till den stora skillnaden var att regeringen senare valde en stramare

flyktingpolitik vilket gjorde det svårare för flyktingar att komma in i landet och söka asyl. Gränserna stängdes. En hårdare migrationsagenda blev konsekvensen av flyktingströmmen 2015.

De senaste åren har det förts en intensiv debatt kring asylsökande konvertiter (lat. *converso*, 'vända runt, förändra'), det vill säga personer som anger konversion till kristen tro som skäl i sin asylansökan. Deras berättelser har blivit allt mer synliga i samhället genom media och organisationer som jobbar med asylsökanden. Deras berättelser om hur det är att leva som flykting och kristen i Sverige har särskilt aktualiserats genom kyrkornas engagemang. Starka reaktioner och kritik har riktats mot Migrationsverket för deras behandling av ärenden som rör konvertiter. Kritiken har bland annat handlat om hur konvertiterna fått svara på olika kunskapsfrågor om den kristna tron, något som Migrationsverket bekräftar (Generaldirektör M. Ribbenvik, brev till Sveriges kristna råd med anledning av öppet brev, 26 juni 2017). Kritik har även riktats mot att Migrationsverket lider brist på och insikt i hur religiöst liv och tro fungerar. Många kristna har reagerat starkt på att asylsökande fått avslag på lösa grunder då Migrationsverket riktat misstro mot konvertiterna för sin kristna tro, samt att det inneburit stor risk för livet vid ett återvändande till hemlandet för konvertiten.

I Sverige har en rad präster och pastorer blivit djupt delaktiga i konvertiters liv och i deras asylprocesser. Utmaningarna i att leda konvertiter från olika kulturer är flera såsom tidigare invanda kulturella mönster, synen på ledarskap, utbildningsnivå, psykisk nedsatthet och tragiska erfarenheter från krig för att nämna några. Det är därför angeläget att lyfta fram viktiga lärdomar för kyrkligt ledarskap i mötet med konvertiter i mångkulturella sammanhang. Att konvertera innebär att lämna sin tidigare religion och inneslutas i en ny. Det kan och bör liknas vid att lämna sin tidigare "familj" för den nya "familjen". Detta perspektiv av konversion är särskilt viktigt eftersom den sociala aspekten vid konversion enligt forskningen har en avgörande roll (Crane, 2017; Stark, 2011).

Det är dock inte bara Migrationsverket som har en begränsad förståelse och tolkning av konversioner. Bilden av konversion är många gånger även stereotyp i svensk frikyrklig kontext. Modellen för omvändelse har ofta varit en punktuell, känsloladdad erfarenhet som lett till förändrad livsstil och en ny gemenskap (Görman, 2008:63). Förståelsen av konversionsprocessen är dock mer komplex än så. Under 2019 publicerades *Konvertitutredningen*. Rapporten är ett samarbete mellan några av Sveriges större frikyrkosamfund och visade att:

Teorier som allt för statiskt slår fast stegen i konversionsprocessen blir därför problematiska. Det är därför inte förenligt med den vetenskapliga förståelsen av konversion att låta sin förståelse av konversion helt vila på i förhand uppgjorda scheman... Konversion är där till ett allt för dynamiskt och mångfasetterat fenomen (Konvertitutredningen, 2019:12).

Detta leder vidare till utmaningar för både kyrkan och Migrationsverket. Hur någon kan veta om omvändelsen är äkta? Hur avgörs och bedöms det? Det är av yttersta vikt för ett

pastoralt och kyrkligt ledarskap att lyssna till och dra lärdomar från konversionsberättelser för att kunna ta sig an utmaningarna på bästa sätt.

Denna artikel bygger på ett empiriskt studium av konvertiters situation som är redovisat i arbetet "Asylsökande konvertiter och myndighetens katekesförhör – en studie om konvertiters asylprocess med Migrationsverket" (Svensson, 2017). Jag presenterar detta empiriska arbetsmaterial, metod, teoretiska begrepp och resultat nedan. Den viktiga slutsatsen i denna analys är att den visar hur det finns två olika sätt att förstå kristen tro och religion. Resultatet från det empiriska studiet ska sedan induktivt diskuteras utifrån utmaningar och möjligheter för kyrkligt ledarskap och den pastorala omsorgen i mångkulturella sammanhang. Detta klargör viktiga aspekter som behöver fördjupas för ledarskap i kyrkan. Artikelns syfte är därmed att bidra med lärdomar och erfarenhet för ledarskap inom kyrkor utifrån konvertiters berättelser samt ge vägledning för den pastorala omsorgen i arbetet med konvertiter.

Undersökningens material och metod

Det empiriska materialet i den här artikeln bygger på den kvalitativa studien "Asylsökande konvertiter och myndighetens katekesförhör" (Svensson, 2017). Studiens huvudsakliga material var Migrationsverkets utredningar med asylsökande konvertiter i form av opublicerade intervjuprotokoll. Hänsyn togs till att projektet höll en etisk acceptabel standard (Bell & Waters, 2016:59) och att de deltagande hade gett sitt informerade samtycke, vilket både Vetenskapsrådet och lagen poängterar vid forskning som involverar människor (Codex – regler och riktlinjer för forskning, 2020; Lag 2003:460 om etikprövning av forskning som avser människor). Analysen förhöll sig till studiens material inom ramen för en textanalys, som "eftersträvar en kritisk, vetenskaplig analys av skriftliga dokument" (Grenholm, 1981:40). Kvalitativa forskare är mer intresserade av autenticitet än av validitet, vilket betyder att forskaren försöker ge en rättvis, ärlig och balanserad redogörelse av sitt material (Neuman 2006:196). Det var därför den huvudsakliga ambitionen i studien att låta både konvertiternas och Migrationsverkets röster bli hörda.

Analysen gjordes inte bara på Migrationsverkets intervjuprotokoll utan även på överklagan, domstolsbeslut, intyg och tilläggsintervjuer. Protokollen är inte allmänna handlingar som faller under offentlighetsprincipen (Regeringen, 2015) i Sverige, utan är belagda med sekretess. Av denna anledning finns inte protokollen med i källförteckningen i vare sig studien eller denna artikel. Enligt det notsystem som användes i studien ska dessa källor endast anges i fotnot. Sammanlagt handlar det om protokoll från 12 intervjuer samt överklaganden, intyg och domstolsbeslut.

Insamlingen av protokollen genomfördes under veckorna 36–40 hösten 2017. Kontakt togs med asylsökande konvertiter via ombud, Sveriges kristna råd, pastorer och godemän till konvertiter. Kontakten skedde via mejl, telefonsamtal eller fysiska möten. Förhoppningen var att de insamlade protokollen skulle representera en mångfald av konvertiter men eftersom det var svårt att få tag på protokollen, då de inte styrs av

offentlighetsprincipen, är det övervägande del män i studien. Den 21 september 2017 hade Sveriges kristna råd och Migrationsverket en utbildningsdag för människor som arbetar med konvertiter i asylprocessen. Mycket av studiens övriga material är hämtat från utbildningen den dagen samt Sveriges kristna råd och Migrationsverkets hemsidor. I studien avgränsades materialet till asylsökande i Sverige som åberopat sin konversion som skäl för asyl. Studien innefattade endast de som konverterat till kristendomen och konversionen kunde ha gjorts i Sverige eller annat land.

Analys av materialet med hjälp av innehållsanalys

I arbetet som pastor har jag mött konvertiter som står i migrationsprocessen och var därför medveten om att det kunde påverka analysen av det empiriska materialet. Det är av vikt att insikten om forskarens egna erfarenheter finns med i ett forskningsarbete (Nelson & Woods, 2011:112). Även Björn Vikström understryker betydelsen av att forskaren är medveten om detta vid tolkningsprocessen: ”Ingen tolkning kan ske helt förutsättningslöst ... Människan är inte bara en neutral åskådare i relation till världen: hon lever i världen och är på många sätt själv en del av den verklighet hon försöker förstå” (Vikström, 2005:13). Samtidigt betonar Carl-Henric Grenholm att hos ”den som studerar en religion eller någon annan livsåskådning fordras en förmåga till inlevelse. Det gäller att försöka förstå religionen inifrån dess eget utgångsläge” (Grenholm, 1981:27).

För att genomföra analysen på ett så adekvat sätt som möjligt så att den svarade mot studiens syfte och frågeställningar användes metoden *Innehållsanalys*, vilket är en ”form av textanalys som används för att beskriva och förklara karaktäristiska budskap som finns dolt i texterna” (Nelson & Woods, 2011:109). Valet av metod lämpar sig även väl eftersom den passar vid religionsstudier. ”Innehållsanalys är idealisk för studiet av religioner eftersom den tillåter forskaren att röra sig från det direkt framträdande innehållet i en text – det synliga och ytliga – till det dolda och inneboende innehållet” (Nelson & Woods, 2011:116). Enligt Grenholm söker metoden även ”klargöra logiska samband mellan skilda ståndpunkter och pröva argumentens hållbarhet” (Grenholm, 1981:43). Analysen av dokumenten skedde utifrån två olika läsningar. Första analysen gjordes med utgångspunkt i vilka olika sorters frågor Migrationsverket ställde. Här eftersträvades att synliggöra myndighetens förståelse av kristen tro, undersöka om det framkom ett mönster i vilka frågor Migrationsverket ställde samt ringa in vilka områden som berördes i den kristna tron. Vid den andra analysen var fokus på konvertiterna och vilka berättelser de delade samt vad de lyfte fram som viktigt gällande sin kristna tro vid intervjuerna. Dessa båda läsningar skedde som beskrivits för att göra både Migrationsverkets och konvertiternas röster hörda. Vid analysen av protokollen följdes den process som Graneheim och Lundman utförligt tecknar för metoden vid en innehållsanalys (Graneheim & Lundman, 2004:107–109).

Teoretiska begrepp

I den initiala fasen av analysen blev det tydligt att det finns två olika sätt att förstå religion, dessa båda har olika fokus. Det behövdes därför ett sätt att göra dessa olika fokus rättvisa i analysen samt att belysa dessa skillnader. Därför användes de teoretiska begreppen ”tät” (eng. *thick*) och ”gles” (eng. *thin*). Dessa begrepp kom att visa sig mycket viktiga och centrala för studiens syfte och frågeställningar. De blev bärare av att synliggöra skillnaderna mellan konvertiternas berättelser och Migrationsverkets förståelse av tro och religion.

En av de första att introducera och använda dessa begrepp var Clifford Geertz (1926–2006), antropolog och verksam vid *Princeton University*. I hans bok *The Interpretation of Cultures* skriver han om begreppen för att presentera en kulturanthropologisk tolkningsteori (Geertz, 1993:3). Geertz hämtade begreppen från filosofen Gilbert Ryle (1900–1976) och två av Ryles artiklar: ”*Thinking and Reflecting*” och ”*The Thinking of Thoughts: What is 'Le Penseur' Doing?*”. En amerikansk politisk teoretiker och professor emeritus i socialvetenskap på Institute for Advanced Study, *Princeton*, Michael Walzer (f. 1935), har skrivit boken *Thick and Thin: Moral Argument at Home and Abroad*. Där lägger han fram argument och idéer som handlar om rättvisa inom stater, kritik av det sociala samhället och nationell identitet (Walzer, 1994:vii). I boken plockar Walzer upp begreppen och använder dem för att inom moralfilosofin beskriva två olika men sammanhängande typer av moraliska argument. Walzer förklarar vad han menar med ”tät” och ”gles”:

I will describe two different but interrelated kinds of moral argument – a way of talking among ourselves, here at home, about the thickness of our own history and culture (including our democratic political culture) and a way of talking to people abroad, across different cultures, about the thinner life we have in common (Walzer, 1994:introduction).

Enligt Walzer är den första termen, täta moraliska argument, kulturellt kopplade, värderande, detaljerade och specifika. Dessa argument spelar större roll för att bestämma åsikter om rättvisa i samhället och politiken på det lokala planet, inom en given kultur. Den andra termen av argument, glesa, är enligt Walzer abstrakta, fristående, generella och för särskilda ändamål (lat. *ad hoc*). Dessa argument formar åsikter om rättvisa i andra länder och på den internationella nivån, mellan olika kulturer (Walzer, 1994). Enligt Walzer är begreppen lämpliga för olika slags sammanhang och kan tjäna olika syften. Han menar också att människans moral är tät från början, kulturellt integrerad och rik på innebörder. Moralen visar sig dock gles vid särskilda tillfällen, när det moraliska språket vänds för ett specifikt syfte (Walzer, 1994:II).

En teolog som applicerat begreppen ”tät” och ”gles” på religionens område är Miroslov Volf (f. 1956), professor i teologi på *Yale University*. Volf har använt begreppen utifrån en religionsvetenskaplig diskurs för att tala om hur vi bättre kan förstå religiös tro i samhället. Volf menar och förklarar med hjälp av begreppen, att botemedlet mot socialt våld inte är mindre religion, utan mer religion. Problemet är enligt Volf, att gles förståelse

av religion endast rör vid ytan av, i det här fallet, kristendomen. Volf lyfter istället fram en tät förståelse, som inte abstraherar, utan griper tag i kärnan av det kristna budskapet som det gestaltas i täta kristna gemenskaper (Case, 2009). För Volf innebär tät religion en starkare och mer fördjupad tro samt ett större medvetet engagemang, som är rotad i en existerande tradition. Gles religion, menar Volf, ger inte något annat än en otydlig känsla av religion, vars innehåll formas av andra faktorer än tro, som till exempel nationella och ekonomiska intressen. Volf hävdar även att en gles utövning av religion öppnar upp för religiösa övertygelser som lättare kan missbrukas för att legitimera våld. Botemedlet är tät religion och tro eftersom det tenderar att skydda just mot ett sådant missbruk i religionens namn (Volf, 2002:5).

I studien diskuterades resultatet av analysen utifrån de teoretiska begreppen ”tät” och ”gles” med inspiration huvudsakligen från Volf. Därmed inte sagt att begreppen användes på exakt samma sätt utan snarare för att kunna belysa två olika sätt att förstå religiös övertygelse. Å ena sidan en mer abstrakt och teoretisk tro, lösare relaterad till en social kontext – en tro beskriven utifrån begreppet ”gles”. Å andra sidan som en mer personlig och konkret tro, djupare förankrad i en social kontext och i det egna livet – en tro beskriven utifrån begreppet ”tät”. Begreppen fungerade belysande och hjälpte till i förståelsen både av hur Migrationsverket förstod kristen tro och vad konvertiterna gav uttryck för när de berättade om sin konversion.

I artikelns avslutande del visar jag att en tät förståelse av tro är avgörande för den ledare som ska möta konvertiter och utöva ledarskap i mångkulturella sammanhang.

Analysen av dokumenten

Analysen i studien av det empiriska materialet gjordes utifrån två läsningar. I detta avsnitt redogörs kort för det dominerande innehållet som analysen visade.

I den första läsningen analyserades Migrationsverkets intervjufrågor och tre huvudsakliga innehållsrubriker växte fram: Frågor om tro och konversion, frågor om kunskap samt Migrationsverkets ifrågasättande och önskan om förtydligande. Huvudsakligen uppehöll sig Migrationsverket runt frågor som handlade om konvertiternas kunskaper om Bibeln, teologi, kristna högtider, böner, psalmer etcetera. Analysen visade också att Migrationsverket under intervjuerna ifrågasatte konvertiternas berättelser samt gav uttryck för okunskap om religion och hur religiöst liv fungerar.

Exempel på frågor om tro kunde vara att Migrationsverket önskade veta hur konvertiterna hade praktiserat sin tidigare tro och om de hade levt ett religiöst familjeliv innan konversionen. När det handlade om konvertiternas kunskaper om den nya religionen kunde det till exempel låta så här i en intervju:

Du måste anstränga dig nu för att minnas. Du har konverterat till en religion och det är ett stort steg att ta. Du måste visa för mig att du kan något om religionen.

I en annan intervju uppstår en situation då tolk och utredare inte förstår vad för ord konvertiten säger. Konvertiten försöker berätta att han firat högtiden pingst med hjälp av det grekiska ordet ”Pentekost”. Följande samtal förekom under en intervju:

Utredare: Vilka kristna högtider känner du till? Sökande: Jesus födelse 25 december.
Tolk: Han säger ett ord som jag inte förstår. S: En av högtiderna är ”pentekast”. T: Om han säger datumet så kanske jag förstår. S: Jag förstår inte frågan. U: Vilka högtider, vilka stora dagar finns det inom kristendomen? S: Jesus födelse. Folk kallar det för ”christmas”. U: Mer? S: Pantikos. U: Pantikos är det på ett annat språk? S: Det är persiska. Ingen förstår riktigt vad han menar. U: Vilka högtider har du firat? S: Om vad? U: Vilka stora högtider har du firat? S: Pantikos. Sökande visar tolken på mobilen. Tolken förstår fortfarande inte vilket ord som det skulle kunna vara på svenska. Utredaren tittar på sökandes mobil. Han har tagit fram en sida med både persisk (tror U) och engelsk text. Den engelska texten handlar bland annat om ”resurrection”. U översätter till svenska – uppståndelsen. Tillsammans med det offentliga biträdet enas de om att det måste handla om Kristi himmelfärd. Efter avslutad utredning inser dock utredaren att de har misstagit sig då Jesus återuppstod från de döda under påsken och inte under Kristi himmelfärd.

Migrationsverket ifrågasatte även konvertiterna vid återkommande tillfällen. Ett sådant samtal kunde låta som följande exempel:

U: Vad brukade ni göra där i kyrkan? S: Vi bad tillsammans, vi sjöng en del psalmer tillsammans, det skedde att en person predikade också och i slutet så fick vi skänka en slant om man ville det. U: Vilka psalmer sjöng ni? S: Ska jag sjunga nu? U: Du kan säga vad de heter. S: Namnet kan jag inte men vissa delar kan jag. Exakta citat minns jag inte. U: För mig låter det jättekonstigt om du inte kan uppge några psalmer trots att du har gått i kyrkan i ungefär tre månader. Det är något som har fått dig att övertygas att bli kristen. Det här är en händelse som förändrar ditt liv radikalt. För mig är det konstigt att du inte kan uppge några psalmer.

Vid den andra läsningen analyserades konvertiternas berättelser och svar på frågorna som myndigheten ställde. Redovisningen av analysen skedde utifrån två huvudteman; inre övertygelser och yttre markörer. Konvertiterna gav uttryck för att det hände saker inom dem såsom olika slags starka känslor och övertygelser. Känslorna beskrevs bland annat som att det:

Skedde succesivt, inte snabbt, när jag tillbringade tid med de kristna kände jag mig lugn och bra. Sinnesron som jag fick uppleva och lugnet när prästen bad påverkade mig jättemycket. En bra känsla. Vissa grejer jag inte kunde hantera innan blev bättre. Jag fick en lugn känsla i mitt liv. Nu var allt annat borta från mitt liv, jag blev väldigt lugn. Jag var i kyrkan och öppnade vägen för Jesus. Jag blev lugn när jag kom in i kyrkan.

Trots medvetenhet om de risker som konversionen innebar valde de att följa sina övertygelser och konvertera. En konvertit resonerade om riskerna och sa följande:

Jesus sa att det inte var ni som valde mig utan jag som valde er. Det var Guds plan att visa sig på det viset. Jag öppnade mitt hjärta till Gud. Jag är väldigt tacksam för det, det

var Gud som planerade detta. Jag kan absolut inte som kristen bo och leva i Afghanistan. Som jag sagt innan var allt Guds planer och han valde mig, inte jag som valde Jesus. Under alla omständigheter försöker jag leva som Jesus vill.

Den inre omvändelsen till kristen tro blev därför också synlig utåt inom den kyrkliga gemenskapen vilket analysen visade. Konvertiternas konversion var alltid kopplad till relationer och en social gemenskap i kyrkan. De deltog i gudstjänster, i gemensamma aktiviteter, i Alphakurser, i missionsatsningar på stan, tolkade på gudstjänster till sitt modersmål och hjälpte till praktiskt i olika grupper. De yttre markörer som analysen åskådliggjorde var särskilt hur de kom i kontakt med kristen tro, hur de ville leva sina liv som kristna samt hur vänner och släkt reagerade.

Studiens resultat

Tät och gles religionsförståelse

Analysen av Migrationsverkets frågor pekade på att myndigheten uppvisade en ”gles” förståelse av vad kristen tro är, vilket visade sig på olika områden och framkom genomgående i analysen av protokollen. Migrationsverket fokuserade mycket på konvertiternas teoretiska kunskaper och det blev tydligt att Migrationsverket ansåg att en genuin tro och övertygelse också med nödvändighet medför att konvertiten måste inneha goda kunskaper om kristendomen. Jag menar att Migrationsverkets ”glesa” förståelse kännetecknades av att de fokuserade på det tanke- och kunskapsmässiga innehållet istället för de identitetsmässiga och sociala aspekterna. Trons identitet ligger främst inte i vad den troende innehar för kunskaper om trons innehåll. Tron kommer främst till uttryck i den gemenskap som består av troende samt vad tron gör med den egna identiteten. Detta visar också aktuell forskning om religion och konversion. Ett kyrkligt ledarskap kan inte bygga på vad konvertiter kan om den kristna tron utan på vilket sätt tron uttrycks i konvertitens liv, samt vilken förändring som skett i konvertitens liv över tid.

De otidsenliga förhören visade därför på en förlegad syn på religiös konversion då Migrationsverkets agerande snarare påminde om gamla tiders katekesförhör. Migrationsverket krävde orimliga och avancerade kunskaper om kristendomen och deras ”glesa” förståelse av kristen tro gjorde att de förstod konversion som ett åsiktspaket av ställningstaganden, kunskaper och värderingar. Religionsvetaren och professorn vid *Göteborgs universitet*, Arne Rasmusson skriver: ”att bli kristen är alltså inte bara att ta ställning till det kristna budskapet som en hypotes om verkligheten, utan mer att lära sig se sig själv och världen kristet” (Rasmusson, 2014:232). En förståelse alltså av den kristna tron där kunskapen om tron inte är det primära, utan att tron förändrar människan och får konsekvenser för hela livet. Medan Migrationsverket la fokus på konvertiternas kunskaper, berättade konvertiterna istället mer om sin väg till kristen tro och hur det livet tog sig uttryck i praktisk handling. Konvertiternas svar gav alltså uttryck för en ”tätare” förståelse av kristen tro.

Sociala aspekten

Migrationsverkets förståelse av religion är heller inte förankrad inom religionsforskningen. Rasmusson menar vidare att ”de kristna lärorna får sin primära mening utifrån det nätverk av övertygelser och praktiker som har skapats och skapas i kyrkans liv” (Rasmusson, 2014:236). Konvertiternas ”tätare” berättelser om tron och dess uttryck i handling framkom tydligt i intervjuerna men den ”glesa” förståelsen av den kristna tron hindrade Migrationsverkets utredare att se den. Denna förbistring blev väl synlig i alla intervjuprotokollen.

Den amerikanske religionssociologen Rodney Stark menar att man länge antog att orsaken till konversioner var att människor tilltalades av vissa lärosatser inom religionen. Men när sociologer började studera konversioner upptäckte man att läran inte var den främsta orsaken för konversion. Det var istället de sociala nätverken som var den huvudsakliga drivkraften (Stark, 2011:369–385). Konvertiterna deltog i kyrkans praktiker eftersom de uttryckte sin tro genom dem. ”Religiösa erfarenheter hänvisar till människans individuella engagemang med det heliga ... och människor försöker kommunicera det genom att uttrycka tron i religiösa praktiker” (McGuire, 2002:18). En konsekvens av denna förståelse är att Migrationsverket borde lagt fokus på konvertiternas berättelser istället för deras kunskaper. Det bekräftas även i ett avvisande beslut från Migrationsverket där de skriver att ”deltagande i kyrkans aktiviteter inte kan användas för att påvisa genuin kristen tro, eftersom det är möjligt att delta i församlingens aktiviteter även utan detta”.

Tim Crane, professor i filosofi, pekar på att en förlegad syn på religion som ett paket av åsikter också döljer betydelsen av den sociala gemenskapen inom religionen. Crane menar att religion bland annat handlar om identitet och det är ett faktum att när människor utövar religiösa praktiker, medför det att man räknas till särskild social gemenskap. Det blir i sin tur en identitetsmarkör som stärker känslan av tillhörighet (Crane, 2017:11). Stark skriver också om tillhörigheten över gränser: ”den världsvida kristendomen är ett gigantiskt bygge med tusentals olika kyrkor som tillsammans bekänner en gemensam tro” (Stark, 2011:412). Konvertiterna gav uttryck i studien för den sociala gemenskapen i församlingarna. Deras tro och konversion var alltid kopplad till en gemenskap som tog sig uttryck i olika kyrkliga praktiker. Religionssociologen Meredith B. McGuire skriver att ”trots att den upplevda religiösa erfarenheten tillhör individen, bygger ändå människor sina religiösa miljöer tillsammans och delar ofta livfulla upplevelser av den intersubjektiva verkligheten” (McGuire, 2008:12).

Det blev tydligt i studiens resultat att Migrationsverkets syn på religion får konsekvens för hur de förstår konversioner. Konvertiternas berättelser visar på att de valde konversion av eget beslut men det var alltid i relation och förhållande till en social gemenskap. McGuire pekar även på vikten av konkret socialt stöd för att individen ska bibehålla det religiösa livet samt att individens religiösa liv i grunden är socialt (McGuire, 2008:12–13). Det vill säga att människans religiösa uttryck och liv alltid är kopplat till en större gemenskap. Att det föreligger en social gemenskap i konvertiternas berättelser i samband med konversionen är tydligt. Konsekvensen blev att Migrationsverket i grunden

inte förstod när konvertiterna gav uttryck för sin konversion. Denna sociala aspekt är något som en tätare förståelse av religion betonar medan en glesare förståelse tenderar att förbise. Insikten om den sociala aspekten är också något som ledarskapet i kyrkan behöver vara observanta på. Omvändelse handlar inte enbart om individen och dennes erfarenheter och nya insikter. Tron levs ut i gemenskap med andra och varken kan eller ska separeras från kyrkans gemensamma liv.

Konvertiternas inre övertygelser

Analysen av konvertiternas egna berättelser visade att konvertiterna berättade om sin tro och konversion på ett sådant sätt att vi bäst förstår det utifrån en ”tät” kontext. En förståelse som enligt Volf inte rör vid ytan av kristen tro utan greppar tag i kärnan av den kristna erfarenheten. Teologen Ulf Görman beskriver bilden av konversioner: ”Emotionellt laddade upplevelser som lett till en avgörande förändring av verklighetsbild, livsstil och religiös gemenskap har inom forskningen ofta stått som modell för vad omvändelse och konversion är”. Görman förklarar även att forskningens intresse har varit inriktat på omvändelsens betydelse för den enskilda individen (Görman, 2008:63). Konvertiterna gav uttryck för starka känslor och upplevelser i samband med konversionen. Det skedde inte helt plötsligt utan föregicks av en process, både en känslomässig och en tankemässig sådan. Här är det av vikt att väga in konvertiternas förändrade verklighetsuppfattning. Det som man inom sociologin talar om som *alternation* och inom religionspsykologin som *omvändelse* (Geels & Wikström, 2012:69, 283). Den religiösa omvändelsen påverkar individens djupast rotade verklighet och kräver en ny socialisationsprocess som endast kan bevaras av ett betydelsefullt samspel inom till exempel kyrkans gemenskap (Geels & Wikström, 2012:69).

Religionssociologerna Ole Riis och Linda Woodhead skriver att ”de former av religion som attraherar de flesta konversioner, är de som talar till hjärtat snarare än till intellektet” (Riis & Woodhead, 2010:1). Studien visade att konvertiterna gav uttryck för starka känslor i samband med konversionen. En ”tät” beskrivning som framför allt handlade om känslor av lugn och ro och vad som hände i deras hjärtan. De berättade även om känslan av att möta kärlek samt beskrev känslor av glädje. Riis och Woodhead poängterar det viktiga i förståelsen att ”en religion inte bara är ett visst sätt att förstå världen utan ett sätt att se, känna och inneha en viss hållning - både personligen och i gemenskapen, det är en fråga om sensitivitet” (Riis & Woodhead, 2010:215). Även McGuire understryker känslaspekten: ”Religionens förmåga att ge människan en känsla av både mening och tillhörighet är särskilt påtaglig i konversionsprocessen” (McGuire, 2002:73). Riis och Woodhead skriver även att ”religiösa känslor kan bidra till en allmän känsla av hopp och förtroende som orienterar människans liv trots erfarenheter som hotar att skapa rädsla och ångest” (Riis & Woodhead, 2010:77). Studien visade även att konvertiterna var medvetna om riskerna med konversionen även om de skulle behöva lämna Sverige på grund av nekad asyl. Deras uttryck av känslor återkom också i deras berättelser om riskerna med konversionen. De gav uttryck för hopp och tillit trots erfarenheter som hotade dem att känna exempelvis rädsla.

Det är av stor vikt att kyrkliga ledare lyssnar in konvertiters berättelser för att förstå var i sin omvändelseprocess de befinner sig. Eftersom det kristna livet är kopplat till både en större gemenskap och ett ledarskap inom kyrkan bör ledare dels lyssna in varje konvertit och dels lyssna in vad forskningen säger i frågan. När pastorer och präster bistår konvertiter gentemot Migrationsverket i asylprocessen är det väsentligt att ledarskapet har känt konvertiten under längre tid och funnits med i konversionsprocessen. Det ger trovärdighet i intygandet om att konversionen är gjord på genuin tro och övertygelse. Det är ett misslyckande varje gång en präst eller pastor skriver ett intyg för snabbt utan att riktigt känna konvertiteten eller varit en del av processen. Varje gång det blir fel undermineras de goda exemplen och de som jobbar långsiktigt med konvertiters processer.

Konvertiter, mångkultur och ledarskap i kyrkan

1. Ledarens ansvar

Mötet med konvertiter och människor från olika kulturer ställer kyrkligt ledarskap inför utmaningar och svåra uppgifter. De som konverterar till kristen tro väljer att lämna sin tidigare religion för att inneslutas i en ny, vilket kan liknas vid att lämna sin tidigare ”familj” för den nya ”familjen”. Många gånger innebär detta även att lämna sin fysiska familj vilket kan vara ett mycket stort uppbrott eftersom familjen är basenheten i alla kulturer. Alla människor är del av en familj även om man för tillfället inte lever med någon annan av familjens medlemmar (Johnson, 2011). Detta utmanar ledarskapet hos församlingar i allmänhet och det pastorala ledarskapet i synnerhet. Hur kan man till exempel som pastor och ledare veta att en konversion är äkta? En annan svår situation som kan uppstå är om en asylsökande inte varit ärlig i sin ansökan och hamnar i etiska dilemman efter konversionen, eftersom konvertiten önskar leva sanningsenligt (personlig kommunikation, 1 december 2019).

Ledarskapet har ett ansvar att följa, leda och stötta konvertiter. Men det fordrar också ett uppriktigt vägledande ledarskap för personens bästa och välmående. Detta skapar följaktligen etiska frågor till ledarskapet i församlingar om hur man ska hantera etiska problem i skärningspunkten mellan pastorers tystnadsplikt och ideella ledares eget samvete. Det själavårdande ledarskapet blir kanske därför det allra viktigaste med tanke på olika situationer som kan uppstå i församlingens verksamhet och i arbetet med konvertiter och människor från olika kulturer. Vid den pastorala omsorgen är det av betydelse att ta hänsyn till människors kultur, världsbild, värderingar och identitet samt att försöka förstå de man leder i mångkulturella sammanhang (Johnson, 2011; Elmer, 2006). Människor som flytt från krigsdrabbade länder och situationer kan må dåligt och lida av psykisk ohälsa av sina tidigare erfarenheter. Ledarskapet bör ha djup förståelse för detta utan att bli naiva. Det är därför av vikt för kristna ledare att i mötet med konvertiter från olika kulturer dra för lärdomar från konvertiters egna berättelser. Etiska problem kan uppstå beträffande pastorers ansvarsförpliktelser att ta hänsyn till konvertiters rätt till att bli respekterade i sin mänskliga värdighet, personliga integritet och religiösa identitet.

Problemet med olika förståelse av religion och konversioner bör heller inte förminska. Här finns det ingen samsyn mellan de olika kyrkofamiljerna i frågan om konversioner utan varje kyrka förstår omvändelser utifrån sin tradition och tolkning. Inom den världsvida kyrkan ryms en mängd av olika förståelser i frågor som rör det kristna livet och dess praktiker. Kyrkan består av traditioner och personer med olika kulturella bakgrunder som följer Jesus och uttrycken kommer därför att skilja sig åt. Men kyrkans utmaning är att bli ”en kropp” (1 Kor 12)¹ som finner sin identitet och syfte i relationen med Gud och andra. Därför kommer människor och ledarskap i kyrkan ständigt bli utmanade av den bibliska visionen om enhet i mångfald (Branson & Martinez, 2011:168). Detta utmanar ledarskapet i kyrkan och om kyrkan ska bli trovärdig utåt sett mot myndigheter som Migrationsverket behöver kyrkan också vara trovärdig inåt i mötet med konvertiter och olika kulturer.

2. Att leda i mångkulturella sammanhang

En ledstjärna i Guds lag, *Torah*, är att särskilt värna om människor i utsatta lägen. Gud påminde israeliterna om att de själva var invandrare i Egypten (2 Mos 22:21) och invandrare är en av de tre grupper som ligger extra varmt på Guds hjärta; invandrare, änkor och föräldralösa (3 Mos 19:33; 5 Mos 10:17-20). Matteus poängterar att Jesus själv var flykting när han beskriver Josef och Marias landsflykt i Egypten (Matt 2:13-15). En kristen ledares hållning bör därför vara att stötta sina medmänniskor och i detta sammanhang invandrare som konverterat. Ledarskap i mångkulturella sammanhang bör forma ett förbundslikt ledarskap som binder samman både människor och Gud menar antropologen Sherwood G. Lingenfelter. Varje ledarskap bör därför ha en teologisk grund och förståelse för relationer som bygger på ett ”utvalt folk”, ”ett uppdrag” samt ett folk som har ”mött barmhärtighet” (Lingenfelter, 2008:74–75). I relation till konvertiter blir detta viktigt då många kan ha svårt att förlåta sina tidigare upplevelser av sår genom krig och förföljelse.

Det krävs eftertanke av det ledarskap som vill ge plats för de erfarenheter som artikeln behandlar. Det får konsekvenser för gruppdynamiken när människor från olika kulturer samlas eftersom de bär med sig olika värderingar, trosuppfattningar och världsbilder. Ledare behöver navigera bland människor med kulturella skillnader som inte alltid är uppenbara (Lane, 2002:19). Mångkultur och konvertiters erfarenheter kan ges utrymme i församlingens gemenskap men det ställer ledarskapet i kyrkan inför diverse utmaningar. Även utmaningar då själva ledarskapet är mångkulturellt. Människor bär med sig kulturella förståelser från sina tidigare liv men ska nu finna en ny gemenskap. Konvertiterna i studien gav uttryck för vikten av att tillhöra en större gemenskap. Första kontakten med kristen tro skedde genom en eller flera personer som de fick förtroende för. Denna kontakt utökades senare till att inbegripa församlingens gemenskap men utmaningarna med konvertiter är många och ibland tunga eftersom många varit med om mycket svåra

---

¹ Bibel 2000 används i artikeln om inget annat anges.

händelser som inneburit svek och övergrepp. ”Detta försvårar för dem att lita på människor men det är en stor glädje att se konvertiterna växa i tro i en trygg gemenskap” (personlig kommunikation, 1 december 2019). Att bygga en gemenskap av förtroende och tillit är därför centralt när man leder människor i mångkulturella sammanhang (Elmer, 2006:76–88). ”The complexity of leading cross-culturally lies in the challenge of building a community of trust among people who come from two or more cultural traditions that provoke a clash of worldviews” (Lingenfelter, 2008:20). Att bygga en gemenskap av tillit motiveras utifrån Jesu ledarskap. Han gör klart för de som följer honom som den ”gode herden” att de kan lita på honom eftersom de känner igen hans röst (Joh 10:4–5). Från evangeliets perspektiv är det en nyckel att bygga tillit hos det ledarskap som leder människor från olika kulturer.

Konvertiterna i studien beskrev att de var medvetna om de risker som en konversion innebar. De riskerade att förlora relationen med sin familj, relationen med sina vänner och de riskerade att bli förföljda för sin tro både i Sverige och i hemlandet. I deras berättelser blev detta synligt: ”Just nu inom kristendomen har jag en stor familj, jag är inte ensam. Jag har många systrar och bröder i hela världen”. En annan berättade: ”Jag valde kristendomen – man har rätt att bestämma – även jag har rätt att fatta beslut. Alla människor har rätt att välja sin väg – jag valde Jesus Kristus”. För att människor ska våga riskera detta för sin konversion behöver ledarskapet i kyrkan definiera en övertygande vision för tron och livet (Lingenfelter, 2008:17, 30). Utan den tillitsfulla gemenskapen och en övertygelse om den nya tron och livet skulle konvertiterna inte vågat ta de risker som konversionen innebar. Ett ledarskap i en mångkulturell gemenskap tar sin utgångspunkt i den bibliska visionen för Guds rike. Att lämna tidigare tro för sin nya tro, medveten om risker och att inte veta något om framtiden, har sin utgångspunkt i evangelierna (Matt 4:18-22; Mark 2:13-19). När en ledare har en vision från Gud och delar den med människor som Gud berört, lämnar de tillsammans hem, familjer och ägodelar för att följa Guds uppdrag och kallelse (Lingenfelter, 2008:31–32). Ett ledarskap som formar en övertygande vision för hela livet och för tron på Gud, möjliggör för människor att våga ta steget och konvertera trots de uppenbara risker som konvertiter upplever och andra ser.

Konvertiternas konversioner var alltid kopplade till en större gemenskap i kyrkan. I gemenskapen blev de en del av sammanhanget genom att delta i kyrkliga praktiker och själva bli ledare. För de som önskar leda i ett sådant sammanhang är det nödvändigt att de är införstådda med de kulturella aspekterna. ”Ministry can be the beginning of new healthy friendships, but only if the cultural issues are understodd and addressed” (Lane, 2002:157). Ledarskapet behöver även kompetens och kapacitet som är specifika för just sin tid och plats vilket kräver att ledarskapet övar sig i teologisk reflektion (Branson & Martinez, 2011:39). Ledarskap i mångkulturella miljöer kommer att ställas inför bekymmer och det är viktigt att inte stå ensam i sådant ledarskap. Ett ledarskapsteam behöver ledare som kompletterar varandras olika gåvor och lyfter varandra i det man själv brister i. Alla ledare har svagheter som behöver vägas upp av andras ledarskap. Ett ledarskap som består av människor med rötter i olika kulturer behöver ta tid att lära sig det ”sociala

spelet” och tillåta sig finnas i en pågående lärprocess för att forma en gemenskap av tillit (Lingenfelter, 2008:22–23, 61, 65).

Det är även väsentligt att stärka ledare genom att låta människor leda och arbeta inom en kontext av lärjungaskap men undvika frestelsen att ingripa för att säkerställa ett visst resultat (Lingenfelter, 2008:122–123). En pastor lyfter fram problemet med att ledarskap i församlingar ibland ger konvertiter ledarpositioner för fort och de risker som kan följa av det. Det tar tid att bedöma en människas uppriktighet och ärlighet vilket lättast kan avläsas på den frukt som blir i personens liv efter konversionen (personlig kommunikation, 1 december 2019). Detta är även min egen erfarenhet av att leda i mångkulturellt sammanhang. Ledarskapet ska inte hindra människor från att växa och blomma i olika uppgifter men samtidigt vägleda och forma en gemenskap av troende utan att styra resultat. Behovet av mentorskap i detta är avgörande då mentorns uppgift handlar om mer än att träna för specifika uppgifter. Mentorskapet involverar både ledaren och följaren i en personlig relation som hjälper dem båda att växa djupare i efterföljelsen av Kristus (Lingenfelter, 2008:124).

Konversionerna skedde i en kontext av social gemenskap och i relation till andra kristna. Det fanns redan ett ledarskap närvarande som vägledde och visade vägen framåt i en kristen gemenskap innan konversionerna ägde rum. Ett ledarskap i kyrkan bör gå före, följa Jesus först och sedan leda samt stärka andra och sända ut dem att göra det man själv gör som ledare (Lingenfelter, 2008:17–19). Den första kontakten med en kristen ledare blev därför avgörande för konvertiterna. Det kristna ledarskapets omsorg visar sig därför i att visa vägen och med sitt eget liv peka på Kristus och att sända andra vidare i Jesu efterföljd. Utmaningen för ledarskapet i detta handlar om de märkbara kulturella skillnader som finns att navigera mellan kollektivism och individualism. Kyrkliga ledare behöver därför kompetens för att observera när skillnader och vanor mellan dessa uppstår, för att guida processer bland kristna från olika kulturer (Branson & Martines, 2011:155). Erfarenheten visar att det till exempel många gånger kan vara svårt att lägga sig på rätt nivå i undervisning då en grupp konvertiter kan bestå av både högutbildade akademiker och analfabeter.

Sammanfattning

Den här artikeln om pastoralt ledarskap och konvertiter har tagit sin utgångspunkt i vad kyrkligt ledarskap kan dra för lärdomar utifrån frågan om konversioner. Detta har gjorts med början i en studie och diskussion om konvertiter och Migrationsverket. Utifrån artikelns syfte, att bidra med lärdomar och erfarenhet för ledarskap inom kyrkor utifrån konvertiters berättelser samt ge vägledning för den pastorala omsorgen i arbetet med konvertiter, har den lyft fram centrala erfarenheter av konvertiter och påvisat vad aktuell konversionsforskning säger. Den har även klargjort viktiga aspekter som behöver fördjupas för ett kyrkligt ledarskap i mötet med konvertiter och ledarskap i mångkulturella sammanhang.

Artikeln visar att mötet mellan konversioner och kyrkligt ledarskap, myndigheter och omgivande samhälle är komplext och ett fortsatt relativt outforskat område. För att hantera dessa frågor krävs kunskap från både kyrka, myndigheter och samhälle. Utifrån forskningen finns viktiga lärdomar värda att belysa och av stor vikt att lyssna in:

- Forskningen visar att en ”tät” förståelse av tro och religion är avgörande för den ledare som möter konvertiter och utövar ledarskap bland olika kulturer.
- Den sociala aspekten vid konversion spelar en avgörande roll eftersom konversion alltid sker i relation till en större kyrklig gemenskap. Därför kan konversion liknas vid att lämna sin tidigare ”familj” för den nya ”familjen”.
- Konversionsprocesser är ett komplext område vilket skapar utmaningar för kyrkans självförståelse. Ett kyrkligt ledarskap har mycket att lära i frågan om konversioner och frågan om ledarskap bland olika kulturer. Ledarskapet behöver förstå de olika aspekter som framkommer vid konversioner samt att det är individuella processer.
- Pastoralt och kyrkligt ledarskap bör lyssna till och dra lärdomar från konversionsberättelser för att djupare förstå var i sin omvändelseprocess en konvertit befinner sig. Detta skapar trovärdighet vid ett intygande om att konversionen är gjord på genuin tro och övertygelse.
- Kyrkan har mycket att bidra med i denna fråga. Ett kyrkligt ledarskap i mångkulturella sammanhang kan visa på ett vägledande förhållningssätt utåt i samhället och på så sätt bli en berättelse om synen på människan.
- Migrationsverket bör lyssna till kyrkans samlade erfarenhet i ämnet samt vad aktuell religions- och konversionsforskning säger.
- Det självavårdande ledarskapet är att rekommendera i mötet med konvertiter.

Det finns ett stort behov för vidare forskning på detta område. Världen förändras genom den migration som sker och det går i snabb takt. När vi möter människor från andra kulturer och religioner behöver vi en ökad förståelse både i kyrkan och i samhället. Därför behövs det forskning för att förstå konversioners betydelse för olika parter såsom individ, kyrka och samhälle. Kyrkan behöver lyssna in konversionsberättelser, dra lärdomar och hjälpa samhället att förstå mer om konversion och kristen tro.

Referenslista

- Bell, J. & Waters, S. (2016). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Branson, M. L. & Martinez, J. F. (2011). *Churches, Cultures & Leadership – a Practical Theology of Congregations and Ethnicities*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Case, online library. (2009, 1 Juni). Thick religion. Hämtat från <https://www.case.edu.au/blogs/case-subscription-library/thick-religion-what-we-can-learn-from-miroslav-volf#edn3>.

Codex – regler och riktlinjer för forskning. (2020, 6 Januari). Informerat samtycke. Hämtat från: <http://www.codex.vr.se/manniska2.shtml>.

Crane, T. (2017). *The Meaning of Belief*. Cambridge: Harvard University Press.

Elmer, D. (2006). *Cross-Cultural Servanthood – Serving the World in Christlike Humility*. Downers Grove: InterVarsity Press.

Eurostat Newsrelease. (44/2016, 4 mars). Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015. Hämtat från <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/>.

Geels, A. & Wikström, O. (2012). *Den religiösa människan*. Stockholm: Natur och kultur.

Geertz, C. (1993). *The Interpretation of Cultures*. London: Fontana Press.

Graneheim, H. U. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105–112. [http://www.nurseeducationtoday.com/article/S0260-6917\(03\)00151-5/fulltext](http://www.nurseeducationtoday.com/article/S0260-6917(03)00151-5/fulltext).

Grenholm, C-H. (Red.). (1981). *Metoder för teologer*. Lund: Studentlitteratur.

Gustin Bergström, M., Josefsson, U., Lindqvist, M., Nordström, R., Ahlstrand, R., Svensson, J., *Konvertituredningen*. (2019). Hämtat från <https://www.pingst.se/content/uploads/2019/03/konvertituredningen.pdf>.

Görman, U. (2008). Konversion. I. Svanberg & D. Westerlund (Red.), *Religion i Sverige* (s. 63–65). Stockholm: Dialogos.

Johnson, L. F. (2011). *Drinking From the Same Well – Cross-Cultural Concerns in Pastoral Care and Counseling*. Eugene, Oregon: Pickwick Publications.

Lag om etikprövning av forskning som avser människor. (2003:460). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460.

Lane, P. (2002). *A Beginner's Guide to Crossing Cultures – Making Friends in a Multicultural World*. Downers Grove: InterVarsity Press.

Lingenfelter, S. G. (2008). *Leading Cross-culturally – Covenant Relationships for Effective Christian Leadership*. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic.

McGuire, M. B. (2008). *Lived Religion*. New York: Oxford University Press.

McGuire, M. B. (2002). *Religion – The Social Context*. Belmont: Wadsworth.

Migrationsverket. (u.å.). Statistik. Hämtat 14 november 2019 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html>.

Nelson, C. & Woods, R. H. Jr. (2011). Content Analysis. I Stausberg M. & Engler S. (Red.), *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*. (s. 109–121). New York: Routledge.

Neuman, L. W. (2006). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches* (6 utg.). Boston: Allyn and Bacon.

Rasmusson, A. (2014). Att leva med bibeln som berättelse – en narrativ och ecklesiologisk hermeneutik. *Dansk Tidsskrift for Teologi och Kirke*, 41(3), 231–250.

Regeringen. (2015, 1 april). Offentlighetsprincipen. Hämtat från <http://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/offentlighetsprincipen/>.

Riis, O. & Woodhead, L. (2010). *A Sociology of Religious Emotion*. Oxford: Oxford University Press.

Stark, R. (2011). *The Triumph of Christianity: How the Jesus Movement Became the World's Largest Religion*. New York: HarperOne.

Svensson, J. (2017). *Asylsökande konvertiter och myndighetens katekesförhör: en studie om konvertiters asylprocess med Migrationsverket*. (Magistergradsavhandling, Göteborgs Universitet). Hämtat från <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/55092>.

Vikström, B. (2005). *Den skapande läsaren*. Lund: Studentlitteratur.

Volf, M. (2002, 1 mars). Christianity and Violence. Hämtat från <https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=boardman>.

Walzer, M. (1994). *Thick and Thin: Moral Argument Home and Abroad*. Notre Dame: University of Notre Dame Press. <https://www.questia.com/library/5776261/thick-and-thin-moral-argument-at-home-and-abroad>.

Svensson, Jakob (1979), Teol Mag, studieledare vid Akademi för ledarskap och teologi, pastor i Centrumförsamlingen Forserum. jakob.svensson@altutbildning.se